

PŘEDMLUVA

Přední český sinolog a tibetolog prof. PhDr. Josef Kolmaš, DrSc. (* 6. 8. 1933) patří k zakladatelské generaci české / československé orientalistiky; v oblasti čínských studií je přímým pokračovatelem tvůrců Pražské sinologické školy Jaroslava Průška (1906–1980), Berty Krebové (1909–1973) či Augustina Paláta (* 1923), v tibetologii navazuje na průkopnické působení Pavla Pouchy (1905–1986), u něhož od školního roku 1953/54 začal navštěvovat kurz tibetštiny, ale zejména na odkaz svého čínského gurua, profesora Jü Tao-čchüana (1901–1992), jenž se zasloužil o ustavení tibetských studií v Číně a svého českého posluchače bohatě vybavil rozsáhlými vědomostmi v oboru.

Sinologické vzdělání Josef Kolmaš získal na Filologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v letech 1952–1957 vystudoval obor čínština-dějiny Dálného východu. Během následného postgraduálního studia na Ústředním národnostním ústavu v Pekingu (1957–1959) se navíc specializoval na tibetský jazyk a literaturu. Z Číny přivezl pro knihovnu pražského Orientálního ústavu cennou akvizici – kompletní vydání tibetského buddhistického kánonu *Kandžuru* („Překladů slov Buddhových“) a *Tandžuru* („Překladů komentářů“).

Po návratu do vlasti J. Kolmaš nastoupil do Orientálního ústavu ČSAV, kde se během svého mnohaletého působení (1959–2003) vypracoval v předního znalce čínské a tibetské problematiky, jehož práce získaly i mezinárodní ohlas. Do povědomí domácí veřejnosti se zapsal rozsáhlou publikační a přednáškovou činností, stejně jako hluboce odborně fundovanými a jazykově kultivovanými překlady. Ve své výzkumné činnosti se zaměřil na málo známé a neprobádané otázky tibetských dějin, postavení Tibetu ve sféře mocenského a kulturního působení Číny a jeho správních institucí. Zabýval se rovněž tibetskou historiografií, tibetskou a čínskou literaturou, tibetským buddhismem a bibliografií tibetského písemnictví. Je autorem řady vědeckých monografií a katalogových prací, knižních překladů

(z čínštiny, tibetštiny, angličtiny, ruštiny, latiny aj.) a četných vědeckých a vědeckopopularizačních statí. Výrazem uznání Kolmašových vědeckých výsledků, koncepčního myšlení a organizačních schopností se stalo jeho jmenování do čela Orientálního ústavu AV ČR, v.v.i. (1994–2002).

Zasloužený věhlas si Josef Kolmaš vydobyl především studii věnovanými historii čínsko-tibetských vztahů (*Tibet and Imperial China. A Survey of Sino-Tibetan Relations upto the End of the Manchu Dynasty in 1912*, Canberra 1967), vývoji instituce ambanátu – jakéhosi „protektorátu“, jímž si čchingský stát jako suzerén v letech 1727–1912 zajišťoval kontrolu nad Tibetem považovaným za vazalské území (*The Ambans and Assistant Ambans of Tibet. A chronological Study*, Praha 1994), dějinám východotibetského království Derge (*A Genealogy of the Kings of Derge*, Praha 1968), čínským pramenům k poznání tibetské kultury (*Chinese Studies on Tibetan Culture*, New Delhi 1983) anebo ikonografii dergeského vydání Kandžuru a Tandžuru (*Iconography of the Derge Kanjur and Tanjur*, New Delhi 1978, reprint 2002).

Z prací publikovaných v češtině stojí za zmínku zejména rozbor průběhu a výsledků konference o otázkách statutu a hranic Tibetu, jež se sešla v indické Simle v letech 1913–1914 (vedle nepublikované kandidátské disertace též *Mezinárodní konference o otázkách statutu a hranic Tibetu*, Praha 1975), materiálové studie o nechanských národech a národnostech a o národnostní politice ČLR, bibliografický soupis představující *Buddhistická svatá písma* (Praha 1995), stejně jako autorovy oblíbené výpravy po stopách objevitelů Tibetu (nejnověji *Země na střeše světa. Z dějin poznávání Tibetu*, Bratislava 2011). Spolehlivé poučení o tibetském písemnictví a o duchovním životě Tibetu zájemce získá v příručkách encyklopedické povahy (*Malá encyklopedie tibetského náboženství a mytologie*, Praha 2009, *Slovník tibetské literatury*, Praha 2010), o vývoji regionu od nejstarších dob do současnosti skýtá ucelenou představu přehledná příručka *Tibet* (Stručná historie států, sv. 75, Praha 2011). Neobyčejně užitečné jsou ale i ediční poznámky, chronologické přehledy, slovníčky pojmů a zásady přepisu tibetských slov do češtiny, jimiž Kolmaš vybavil řadu překladových publikací a které plní důležitou normotvornou funkci.

Značnou popularitu si Josef Kolmaš vydobyl i jako překladatel. Mezi jeho překlady z čínštiny dlouhodobě poutají čtenářský zájem výbory z poezie Po Tü-iho *Drak z černé tůně* (Praha 1958, 2., rozšířené vyd. 1964) a *Datlovník v meruňkovém sadu* (Praha 1996, 2. vyd. 2013), přebásněné Janou Štroblovou; ve spolupráci s touto básnířkou vznikly i sbírky *Černý mrak v bílém: Tibetská lidová poezie* (Praha 1976, 2. vyd. Ostrava 2000, 3. vyd. Praha 2005) či *Pokladnice moudrých rčení Sakja-pandity* (Praha 1984, 2. vyd. 1988, 3. vyd. Praha – Litomyšl 2006). Neutuchající pozornost čtenářů ale přitahuje zejména *Tibetská kniha mrtvých*, jež v Kolmašově překladu poprvé vyšla v edici Živá díla minulosti v roce 1991 a zatím se dočkala devíti vydání v češtině (naposledy Vyšehrad 2013) a jednoho ve slovenštině (Praha 1998).

Čtenářsky možná poněkud méně atraktivní, ale z poznávacího a kulturněhistorického hlediska neobyčejně cenné jsou překlady dobových relací čínských buddhistických mnichů, Fa-siena (4.–5. stol) a Süan-canga (600–664), *Zápisky o buddhistických zemích* (Praha 1972, 2. vyd. 1995) a *Zápisky o západních krajinách za Velkých Tchangů* (Praha 2002), tibetské kroniky ze 14. století Sönamgjalchäna *Zrcadlo králů* (Praha 1998) a především monumentálního díla *Gurbum aneb Sto tisíc písní jógina Milaräpy* (Praha 2009), jehož úplné přetlumočení do češtiny opatřené důkladným vědeckým aparátem lze považovat za Kolmašovo překladatelské *magnum opus*.

Mezi překlady z ruštiny zaujme zejména *Cesta k posvátným místům Tibetu* G. C. Cybikova (Praha 1987, 2. vyd. 2001), z angličtiny *Svoboda v exilu* 14. dalajlamy (Praha 1992, 2. vyd. 2011) či Žagabpovy *Dějiny Tibetu* (Praha 2000, 2. vyd. 2008) a z jeho milované latiny P. Karla Slavička *Listy z Číny do vlasti* (Praha 1994; překlad do čínštiny *Čung-kuo laj-sin*, Čeng-čou 2002, který v Číně vzbudil velký ohlas).

Vedle knižních publikací a rozsáhlejších časopiseckých statí Josef Kolmaš zpracoval množství kratších studií, v minulosti zveřejňovaných v různých časopisech a sbornících, z nichž mnohé dodnes neztratily na zajímavosti a relevanci. Dokládá to přetrvávající zájem přetiskovat tato *opera minora*, délka malá rozsahem, leč nikoli významem, v tematicky uspořádaných sbornících; mezi ně patří např. *Suma tibetského písennictví, Tibet:*

Dějiny a duchovní kultura (obě Praha 2004) a v jistém slova smyslu i tato publikace.

Předkládaný soubor drobnějších Kolmašových prací z poslední doby je v mnoha ohledech jedinečný a pro odbornou i širší veřejnost neobyčejně objevný. Studie budí respekt tematickou šíří záběru, prozrazují hlubokou erudici a akribii autora. Jsou psány vytríbeným jazykem, přitažlivým stylem, čtivou a přístupnou formou. Zahrnují pestrou škálu témat, jež se dotýkají objevování Číny a Tibetu a jejich kontaktů s vnějším světem, poznávání jejich jazyků a posvátných písem, specifických rysů tibetského buddhismu i velkých postav historie a kultury.

Všechna pojednání, obsažená v této knize, vzešla z přednášek, které profesor Josef Kolmaš proslavil v letech 2007–2013 jako hostující lektor pro účastníky „Letní školy čínštiny“ a následného „Interpretačního kurzu Tao te ťingů“ ve Svatém Janu pod Skalou. Celkově šlo o dvě desítky originálních studií, z nichž polovina byla zasvěcena „věcem čínským“ a stejný počet „věcem tibetským“. Přednášky byly následně mezi lety 2007 a 2013 publikovány v sešitech *Fragmenta Ioannea Collecta*, které od roku 2003 vydává jako svou odbornou publikaci Centrum ekologického výzkumu a výchovy ve Svatém Janu pod Skalou.

Svazek věnovaný Tibetu otvírají kapitoly věnované postupu při výběru a dávání osobních jmen u Tibeťanů, měření času u Tibeťanů či výkladu symbolických názvů tibetských číslovek a tradičních číslovkových výrazů. Na tyto materiály, přínosné z kulturně antropologického hlediska, navazuje rozbor a český překlad nevelkého etického dílka *Základ dobrých vlastností* předního buddhistického myslitele, reformátora a zakladatele školy Gelug Congkhapy (1357–1419). Čtenáře nepochybně upoutají následující dvě stati věnované jedinečnému jevu převtělování typickému pro tibetský buddhismus – rozebírají tradiční proceduru vyhledávání a nacházení kandidátů na dalajlamu a pančhenlamu (nejvyšších duchovních představitelů Tibetu) jakožto převtělelců (tulku) obzvláště duchovně osvícených jedinců. Připojena je rovněž analýza prohlášení Jeho Svatosti 14. dalajlamy Tändzingjamccha ve věci jeho vlastního převtělení. Další kapitola přináší obsáhlý materiál podávající systematické utřídění buddhistických svatých písem (s důrazem na tibetský kánon), včetně podrobné bibliografie, následuje analýza indic-

kého textu kámašástry (příručky milostného umění) převzatého do tibetského buddhistického kánonu a medailon popisující tragické osudy a dílo tibetského volnomyšlenkáře a rebela, učence, básníka, malíře a překladatele Gendün Čhönphela (1905–1951). Závěr tvoří stať rozebírající dílo misionářského původu – tibetský abecedář *Alphabetum Tibetanum* (1762/63), jehož autorem byl augustiniánský mnich, teolog a polyglot Agostino Antonio Giorgi (1711–1797).

Texty obsažené ve svazku nazvaném *Pojednání o věcech tibetských* se vyznačují neotřelou volbou přitažlivých témat, obsahovou pestrostí, stejně jako přístupným zpracováním i těch odborně nejnáročnějších otázek. Jejich zpřístupnění čtenářské veřejnosti nepochybně přispěje k významnému obohacení našeho kulturního kontextu a poslouží i jako důstojný hold autorovi při příležitosti jeho letošního životního jubilea.

Jan Filipický, Rostislav Fellner
Praha – Svatý Jan pod Skalou 2013

I
JAK SE TIBEŤANÉ
POJMENOVÁVAJÍ

འ
མིང་།

Tibetské slovo *ming* (jméno)

Ú V O D

Politické události v Tibetu na počátku 50. let minulého století – znovupodřízení Tibetu nově vzniklé Čínské lidové republice a podepsání oboustranné „Dohody o mírovém osvobození Tibetu“ (23. 5. 1951) – a zejména bouřlivé události ve Lhase v roce 1959 – vypuknutí protičínského povstání, útěk dalajlamy ze země, vznik početné tibetské emigrace v Indii – to vše mělo ve své době široký negativní ohlas v domácím, tj. čínském, i zahraničním tisku.

V té souvislosti se také začala na stránkách všech světových deníků a ve sdělovacích prostředcích objevovat a zaznívat dosud nevídaná a neslychaná osobní a místní jména v nejroztodivnějších podobách a fonetických prepisech. Díky pochopitelné neznalosti tibetštiny vznikl takový zmatek v psaní a vyslovování těchto jmen, že i pro odborníka bylo leckdy obtížné dešifrovat a dopídit se jejich původní podoby. Pro naši útěchu však budiž hned řečeno, že i Číňané, jimž je v domácím prostředí tibetština rozhodně běžnějším jazykem nežli komukoli jinému, mají v jejím přepisování stejnou, ne-li dokonce ještě větší nejasnost než příslušníci ostatních národů. Stačí pouze připomenout skutečnost, že tibetskou slabičnou abecedu převádějí písmem znakovým.

Jaká mají Tibeťané osobní jména?

U Tibeťanů neexistuje to, co my nazýváme **rodové** jméno (anglicky surname), tj. jméno po otci, ani **osobní** jméno (někdy také nazývané „rodné“ či „křestní“).

Z **morfologického** hlediska je normálním tvarem tibetského vlastního jména buďto **jedno** dvouslabičné, anebo nejčastěji **dvě** dvouslabičná jména, představující dohromady jedno celé jméno, tvořené **čtyřmi** slabikami. Toto složené čtyřslabičné sousloví, které v tibetštině přijímá pádové koncovky až na svém konci, bychom měli také v češtině skloňovat až na jeho konci.¹

1/ Viz Kolmaš 2010, s. 12.

Například Ngawangdöndub (*ngag + dbang + don + 'grub*), druhý pád Ngawangdönduba, nikoli Ngawanga Dönduba (jako když u nás skloňujeme: František Novák, Františka Nováka).

Někdy se kontrahováním prvních slabik obou komponentů vytváří zkrácená podoba jména. Kupříkladu z Pasangwangdü (*pa + sangs + dbang + 'dus*) vznikne tvar Pawang (*pa + dbang*).

Ze **sémantického**, respektive v užším slova smyslu sémaziologického hlediska se u tibetských jmen vyskytují tyto případy:

1/ Jména dávaná podle pojmenování dnů týdne (též planet), nejspíš aby se lépe pamatovalo, kdy se děcko narodilo: **Nima** (*ñi-ma*, Slunce, neděle), **Dawa** (*zla-ba*, Měsíc, pondělí), **Migmar** (*mig-dmar*, Mars, úterý), **Lhagpa** (*lhag-pa*, Merkur, středa), **Phurbu** (*phur-bu*, Jupiter, čtvrtek), **Pasang** (*pa-sangs*, Venuše, pátek), **Penpa** (*spen-pa*, Saturn, sobota).

2/ Jména dávaná z obdobných důvodů podle příslušného čísla dne v měsíci: Cchečig (*cches-gčig*, „první den“), Cchesum (*cches-gsum*, „třetí den“), Conga (*bčo-lnga*, „patnáctý den“, úplněk).

3/ Jména odvozená z buddhistické mytologie (tzv. *onomata theophora*): Dolkar (*sgrol-dkar*, Bílá Vysvoboditelka, sans. Tára), Khando (*mkha'-'gro*, dosl. „kráčející oblohou“, sans. dákiní, nebeská víla), Lhamo (*lha-mo*, bohyně, sans. déví), Sanggjä (*sangs-rgjas*), dosl. „očistěný (*sang*) (od poklesků z nevědomosti) a (vnitřně duchovně) rozhojněný (*gjä*)“, sans. buddha.

Sem svým obsahem a účelem patří de facto i jména dávaná podle názvů zbožštělých planet (viz výše).

4/ Jména *nomen omen*, to jest taková, kterým se přikládá nějaký magický význam a kterými díky jejich údajné tajemné moci chtějí rodiče vyjádřit nějaké svoje přání do života novorozence. Tento typ jmen je v tibetštině nejčastější: Cchering (*cche-ring*, „dlouhý život“), Cchewang (*cche-dbang*, „životní síla“), Čhime (*'chi-med*, „nesmrtelný“), Dordže (*rdo-rdže*, „diamant“), Džigme (*'džigs-med*, „nebojácný“), Gjalpo (*rgjal-po*, „král“), Metog (*me-tog*, „květina“), Ngawang (*ngag-dbang*, „mocný ve slovech, výřečný“), Phünčchog (*phun-cchogs*, „hojný, bohatý“), Rinčhen (*rin-čhen*, „velmi cenný, velký poklad“), Sengge (*seng-ge*, „lev“), Taši (*bkra-šis*, „štěstí“), Wangdü (*dbang-'dus*, „držitel moci“) atd.

Specifická jména mužská a ženská

Vlastní jména, u nichž lze spojovat jedno slovo s druhým do jednoho sousloví, jakožto základního jména Tibeťanů, jsou 1/ buďto podle gramatického rodu jednoznačně přiřaditelná k mužskému, nebo k ženskému rodu; nebo 2/ jsou ambivalentní či podvojná (binární), tzn. nečiní se při nich rozdíl mezi mužským a ženským rodem.

Odhaduje se, že více než třetina běžných vlastních jmen jsou z hlediska mužského či ženského rodu *nomina ambigua*, kde jednoznačná maskulina a jednoznačná feminina tvoří každá zhruba jednu polovinu.

Většina jmen odvozených z názvů dnů týdne (viz výše) je genderově rovnoměrně rozdělena na mužskou a ženskou část populace.

1/ Za vlastní jména jednoznačně **mužská** možno podle mého zjištění u Tibeťanů v Ústředním ústavu národnostních menšin (Čung-jang Min-cu süe-jüan) v Pekingu, kde jsem v letech 1957–1959 studoval, považovat tato (abecedně):²

Čhime, Čhönphel, Dargjä, Döndub, Dordže, Džigme, Gjalcchän, Gjalpo, Karma, Paldžor, Sampa, Sengge, Šerab, Thubtän, Tobgjal, Wangčhug.

2/ Za vlastní jména jednoznačně **ženská** lze podle téhož zjištění považovat tato:

Čhödön, Dekji, Dolma, Dönkar, Jangčän, Jangdzom, Judön, Lhamo, Pädön, Zangmo.

3/ Za vlastní jména příslušníků jak **mužského**, tak **ženského** rodu podle téhož zjištění možno považovat tato:

Cchering, Cchewang, Dawa, Dečhen, Džampa, Ješe, Kalzang, Lozang, Namgjä, Ngawang, Norbu, Ňima, Özer, Padma, Pasang, Phünchog, Phurbu, Rinčhen, Sanggjä, Sönam, Taši, Thinlä.

Při spojení dvou dvouslabičných jmen do jednoho čtyřslabičného jména, jakožto **základní** podoby tibetských osobních jmen, se zkombinováním dvou čistě mužských (m.) jmen vytvoří jméno pro mužského potomka a dvou čistě ženských (ž.) jmen jméno pro ženského potomka. Příklad: Šerab (m.) + Gjalcchän (m.) = mužské jméno Šerabgjalcchän; Dekji (ž.) + Zangmo (ž.) = ženské jméno Dekjizangmo.

^{2/} Transliterované tvary jmen a jejich významy s případnými poznámkami viz v části II, *Onomasticon Tibetanum*.

Zkombinováním genderově ambivalentního (m./ž.) jména se jménem mužským (m.) se vytvoří jméno mužské a naopak zkombinováním se jménem ženským (ž.) se vytvoří jméno ženské. Příklad: Ňima (m./ž.) + Gjalpo (m.) = mužské jméno Ňimagjalpo; Dawa (m./ž.) + Lhamo (ž.) = ženské jméno Dawalhamo.

Při kombinaci dvou genderově ambivalentních jmen dochází zpravidla k vytvoření mužského jména. Příklad: Taši (m./ž.) + Cchering (m./ž.) = mužské jméno Tašicchering, Ješe (m./ž.) + Cchering (m./ž.) = mužské jméno Ješecchering.

Spojování dvou slov tvořících vlastní pojmenování osoby se u genderově ambivalentních jmen, z nichž jedno označuje den v týdnu (viz výše), řídí zásadou: na prvním místě jméno podle dne v týdnu, na druhém místě kterékoli druhé jméno. Příklad: Migmarcchering, Ňimadolma, Pasangwangdü apod.

V ostatních případech záleží na svobodném spojení podle úvahy, přání či rozhodnutí toho, kdo jméno dává.

Kdo dítěti jméno vybírá a dává?

V menšině případů jsou to sami rodiče a nemusí to nutně být ani bezprostředně po narození děcka, ale třeba i po roce i více letech. Avšak vzhledem k tomu, že – jak bylo uvedeno – volba správných jmen a jejich kombinace je záležitost poměrně složitá, obrací se většina rodičů o radu a doporučení na lamu. Každá tibetská rodina mívá obvykle svého „rodinného lamu“, tibetsky zvaného *cawälama* (*rca-ba'i-bla-ma*). Je to jakýsi domácí duchovní, jenž pro tu rodinu, která si jej za svého duchovního strážce zvolila, vykonává náboženské úkony: novorozeněti dává jméno, za příslušníky rodiny udržuje věčný plamen před tváří některého z bohů buddhistického panteonu, vymítá zlé duchy sužující rodinu a konečně asistuje při pohřbech svých svěřenců. Za všechny tyto služby se mu od příslušníků rodiny dostává hmotné podpory, jídla apod., jež mu přinášejí do kláštera či do poustevny.

Při udělování jména postupuje *cawälama* nejčastěji takto: ze svého jména vezme první či druhou polovinu a učiní z ní první polovinu jména svého svěřence. Můj tibetský učitel v Číně např. se jmenoval Lozangkünga a jeho osobní rodinný lama se jmeno-

val Lozangješe. Vzniká tak kuriózní situace: podle jména nepoznáš v Tibetu, kde neexistovaly úřední matriky, kdo je otcem biologickým, ale můžeš poznat, kdo je „otcem duchovním“ *cawälamou*.³

Za zmínku stojí ještě tato maličkost: tam, kde sami rodiče dávají svým dětem jména, mají zhusta ve zvyku pojmenovat děcko, o němž si přejí, aby bylo už posledním, jménem Čchungdag (*čhung-bdag*, česky asi „naš maličký“). To jméno mu pak zůstane tak dlouho, dokud se zaň nezačne před kamarády stydět. Pak si je zpravidla každý sám změní. Nejsou však řídké případy, kdy přes všechna přání rodičovská a lamova zaříkadla očekává rodina, v níž už jednoho „Maličkého“ mají, dalšího Čchungdaga. Matka, octnuvší se v pozeňnaném stavu, žádá v takovém případě lamu, aby změnil jméno tomu, o němž se mylně předpokládalo, že bude už posledním.

Stejně jako se dá v některých případech podle jména zjistit, že jde v rodině o poslední dítě, lze někdy podle jména uhádnout i první dítě, neboť mu rodiče s velkou oblibou dávají jméno Norbu (Klenot), nebo Rinčhen (Drahocennost), jakožto výraz radosti z prvorozeného.

Jména příslušníků tibetské šlechty a vysoké církevní hierarchie

U příslušníků šlechtických rodů se nejčastěji vyskytují jména tvořená dvěma slovy, přičemž první poukazuje na jejich rodové sídlo či zděděné léno, druhé pak je jejich osobním jménem. Příklad: Ngaphö Ngawangdžigme (1910–2009) – někdejší pročínský orientovaný tibetský politik, který v roce 1951 podepsal s Číňany „Dohodu o mírovém osvobození Tibetu“. Jeho přídomek

3/ Zde se mimoděk nabízí toto porovnání: nejpřesněji se dá „definovat“ např. příslušník ruského národa, který kromě rodového jména nosí navíc patronymikon čili tzv. křestní jméno svého otce (Anton Pavlovič..., Iosif Vissarionovič...). Poměrně spolehlivě lze určit např. nás, neboť nám po otci zůstává příjmení, které však v případě ženy obvykle sňatkem mizí. Stěží se dohledá rodové příslušenství Číňanů, u nichž počet rodových jmen je značně omezen – jen několik stovek příjmení pro třináctsetmilionový národ! V případě Tibetanů, jak vidíme, je to většinou naprosto vyloučené.

Ngaphö (*nga-phod*) ukazuje na šlechtické sídlo jeho rodu v kraji Kongjul (jv. od Lhasy), jehož kořeny sahají až k Dordžegjalpovi (*rdo-rdže-rgjal-po*), zvanému Ngaphöpa (*nga-phod-pa*, „Ngaphöský“), který byl v letech 1721–1728 jedním z ministrů kalönů (*bka'-blon*) místní tibetské vlády (srovnej s obdobnými přídomky naší středověké šlechty, jako např. Kašpar Kaplíř ze Sulevic, Diviš Černín z Chudenic aj.).

Každý příslušník vyšší tibetské církevní hierarchie má v podstatě své původní jméno, jemuž předesílá svou duchovní hodnost. Příklad: Gandän-thipa (*dga'-ldan khri-pa*, „Gandänský opat“) Thubtänkunga (*thub-bstan-kun-dga'*, 1891–1964), který byl v letech 1958–64 nejvyšší hlavou školy Gelug (*dge-lugs*), ke které náležejí dalajlamové a pančhenlamové.

U dalajlamů se vžila praxe připojování k jednoslovným jménům slova *gjamccho* (*rgja-mccho*, „oceán“, ve smyslu „bezbřehý v ctnostech a vědomostech“). Toto *gjamccho* je překladem mongolského slova *dalaj*, „moře“. Tak současný dalajlama se oficiálně nazývá Tändzingjamccho (*bstan-'dzin-rgja-mccho*, „Držitel nauky, Oceán“).⁴ Nejčastějším titulem Jeho Svatosti *rgja-mccho* dalajlamů je Gjalwa-rinpoče (*rgjal-ba rin-po-che*, „Vzácný vítěz“) či Kundün (*sku-mdun*, česky asi „Vaše Přítomnost“). Pančhenlamové se zpravidla oslovují titulem Rinpoče („Velevzácný“).

4/ Viz Kolmaš 2009, s. 74–76.

OBSAH

Předmluva - - - - -	7
I. JAK SE TIBEŤANÉ POJMENOVÁVAJÍ - - - - -	13
Úvod - - - - -	15
Jaká mají Tibeťané osobní jména? - - - - -	15
Specifická jména mužská a ženská- - - - -	17
Kdo dítěti jméno vybírá a dává?- - - - -	18
Jména příslušníků tibetské šlechty a vysoké církevní hierarchie - - - - -	19
Onomastikon Tibetanum - - - - -	21
Úvodní poznámka - - - - -	21
Seznam jmen - - - - -	22
II. SYMBOLICKÉ NÁZVY TIBETSKÝCH ČÍSLOVEK A TRADIČNÍ ČÍSLOVKOVÉ VÝRAZY - - - - -	31
Úvod - - - - -	33
Tajemná „mluva čísel“ - - - - -	35
Ustálená slovní spojení s číslovkou - - - - -	43
III. MĚŘENÍ ČASU U TIBEŤANŮ - - - - -	63
Obecně o základních jednotkách měření času - - - - -	65
Nomenklatura tibetských jednotek měření času - - - - -	66
Čínský a indický kalendář – prototypy kalendáře tibetského - - - - -	74
Počátky čínské astronomie- - - - -	74
Čínský kalendář jin-li- - - - -	75
Čínský šedesátiletý kalendář fia-c’- - - - -	76
Indický šedesátiletý kalendář - - - - -	78
Šest způsobů tibetského počítání let - - - - -	81
Počítání let podle známých událostí - - - - -	81
Dvanáctiletý cyklus <i>lokhor čuňi</i> - - - - -	82
Šedesátiletý kalendář <i>rabčhung</i> - - - - -	83
Rok 1027 – počátek tibetských roků <i>rablo</i> - - - - -	86
Kombinace cyklů dvanáctiletého a šedesátiletého- - - - -	87
Královský letopočet <i>gjallo</i> začínající od roku 127 př. Kr. - - - - -	87
Závěr - - - - -	88

IV. „ZÁKLAD DOBRÝCH VLASTNOSTÍ“

AUTORA CONGKHAPY - - - - -	91
Historický úvod - - - - -	93
Uvedení buddhismu do Tibetu - - - - -	93
Rozvoj tibetského sektářství - - - - -	95
Školy tibetského buddhismu - - - - -	96
Congkhapa Lozangdappa (1357–1419) a jeho škola Gelug- - - -	100
Dílo- - - - -	102
Bibliografie- - - - -	104
„Základ dobrých vlastností“ - - - - -	106
Úvod - - - - -	106
Překlad - - - - -	107

V. DALAJLAMOVÉ A PANČHENLAMOVÉ.

JEDINEČNÝ JEV PŘEVTVĚLOVÁNÍ - - - - -	111
Historický vývoj - - - - -	113
Jak k nalézání dalajlamů a pančhenlamů dochází? - - - - -	116
Dalajlamové a pančhenlamové - - - - -	118
Dalajlamové I.–XIV. - - - - -	118
Pančhenlamové I.–X. - - - - -	122
Dva kandidáti na XI. pančhenlamu - - - - -	125
Dalajlamova volba – Gendün Čhökjiřima - - - - -	125
Vítězný kandidát – Gjalchhännorbu - - - - -	127

VI. JEHO SVATOST 14. DALAJLAMA

TÄNDZINGJAMCCHO O SVÉM PŘEVTVĚLENÍ - - - - -	131
Vznik a historické pozadí funkce dalajlamů - - - - -	133
Instituce dalajlamů - - - - -	143
Prohlášení Jeho Svatosti 14. dalajlamy Tändzingjamccha ve věci jeho reinkarnace - - - - -	144
Minulé a příští životy - - - - -	144
Jak ke znovuzrození dochází - - - - -	145
Význam tulkuů - - - - -	146
Obecně o poznávání převtělců - - - - -	147
Tradice rozpoznávání převtělců v Tibetu - - - - -	147
Způsob vyhledávání, rozpoznání a uznání dalajlamova převtělence - - - - -	149
Emanace před předchůdcovým skolem (<i>madā tulku</i>) - - - - -	151
Užití zlaté urny serbum - - - - -	152
Podvodná strategie a falešné naděje - - - - -	155
Příští inkarnace dalajlamy - - - - -	155
Svědectví a vzpomínky na převtělení 14. dalajlamy - - - - -	156

VII. KANDŽUR A TANDŽUR.

TIBETSKÝ BUDDHISTICKÝ KÁNON - - - - -	159
Buddhistický kánon - - - - -	161
Tvorba buddhistického kánonu - - - - -	161
Pálijský kánon - - - - -	164
Mahájánské svaté knihy - - - - -	165
Překládání a překlady buddhistického kánonu - - - - -	167
Tvorba a rozšíření čínské Tripitaky - - - - -	168
Čínská vydání a katalogy čínské Tripitaky - - - - -	170
Čínská Tripitaka v Koreji, Japonsku a Vietnamu - - - - -	173
Překladatelský projekt století – čínská Tripitaka v anglickém překladu - - - - -	175
Tibetský buddhistický kánon - - - - -	177
Buddhismus v Tibetu - - - - -	177
Tibetský buddhistický kánon - - - - -	178
Kandžur - - - - -	180
Tandžur - - - - -	181
Vnitřní uspořádání Kandžuru a Tandžuru - - - - -	182
Tištěná vydání Kandžuru a Tandžuru - - - - -	182
Mandžuský a tangutský Kandžur a Tandžur - - - - -	187
Mongolský Kandžur a Tandžur - - - - -	188
Bönpoistický kánon - - - - -	190

VIII. INDICKÁ KÁMAŠÁSTRA

V TIBETSKÉM BUDDHISTICKÉM KÁNONU - - - - -	191
Úvod - - - - -	192
Autor - - - - -	192
Dílo - - - - -	195
Překladatel - - - - -	195
Prameny - - - - -	196
„Učebnice rozkoše“ (<i>Kámašástra-náma</i>) - - - - -	197
Úvodní poznámka - - - - -	197
Český překlad - - - - -	198

IX. GENDÜN ČHÖNPHEL (1905–1951)

ŽIVOT A DÍLO TIBETSKÉHO UMĚLCE

A INTELEKTUÁLA - - - - -	207
Život Gendün Čhönphela - - - - -	209
Léta věnovaná přípravě na budoucí kariéru - - - - -	209
Spolupráce s Rahulou Sankrtyyanem. Účast v jeho třech expedicích do tibetských klášterních knihoven - - - - -	211

Léta 1934–1945 strávená mimo Tibet - - - - -	214
Od návratu do vlasti až po úmrtí (1945–1951) - - - - -	217
Dílo Gendün Čhönphela- - - - -	222
Úvod - - - - -	222
„Učebnice erotiky“ (<i>‘Dod-pa’i bstan-bčos</i>) - - - - -	223
„Bílé anály“ (<i>Deb-ther dkar-po</i>) - - - - -	228
Bibliografie - - - - -	236
X. ALPHABETUM TIBETANUM- - - - -	241
Pokusy o christianizaci Tibetu (17.–18. stol.) - - - - -	243
Portugalští a italsí jezuité Antonio de Andrade, João Cabral a Estevão Cacella (17. stol.) a Ippolito Desideri (18. stol.) - - -	243
Italští kapucíni (18. století) – tři etapy jejich působení v Tibetu - - - - -	247
<i>Alphabeta</i> ve vydáních Kongregace pro šíření víry - - - - -	252
Kongregace pro šíření víry (<i>Congregatio de Propaganda Fide</i>) - - - - -	252
<i>Alphabetum Tangutanum sive Tibetanum</i> (1759/1773) - - - - -	253
<i>Alphabetum tibetanum missionum apostolicarum commodo editum</i> (1762/1763) - - - - -	254
Autor - - - - -	254
Dílo- - - - -	256
Obsah - - - - -	257
Bibliografie - - - - -	269
Dodatek: Bibliografie k buddhistickému kánonu - - - - -	283
Bibliografie Josefa Kolmaše (2003–2013) (<i>Jan Filipický</i>) - - - - -	308
Summary- - - - -	316
Ediční poznámka - - - - -	318